

Baggrundsartikel om Det Internationale Krigsforbryder Tribunal i Haag - et år før handlingen i ULVEN I BANJA LUKA udspiller sig.

JYDSKE VESTKYSTEN

Dagbladet Jydske Vestkysten

4. februar 2001.

Forbrydelsens bogholderi

En 60-årig serber og tidligere skolelærer må stå til ansvar for sine gerninger, mens Slobodan Milosevic foreløbig slipper. Trods den massive mediedækning af forsøget på at få Milosevic udleveret, er det en helt anden, der kaster sin sorte skygge ind over krigsforbrydertribunalet i Haag: Hans navn er Radovan Karadzic.

Af Jens Henrik Jensen

Dette minut er et af de sidste, før tiden går baglæns.

Denne time begynder 09.30. Den er regnskabets time, og den varer flere år.

Denne dag er den tredje i Milorad Krnojelacs uge. Den uge, hvor han hver morgen under skarp bevogtning begynder at få krydsrevideret sin personlige opgørelse i forbrydelsens bogholderi, FN's Internationale Krigsforbrydertribunal i Haag.

Den 60-årige tidligere skolelærer fortrækker ikke en mine, da han sætter sig til rette i stolen i sit formentligt bedste tøj, et mørkt jakkesæt, der er blevet flere numre for stort.

På hver sin side af ham indtager to brede FN-betjente deres plads, mens en tredje bliver stående lige bag ham med korslagte, muskelsvulmende arme, og en fjerde tager plads på en stol op mod væggen.

Milorad Krnojelac tager sine briller på, tager dem af, og tager dem på igen, mens han retter på de

hovedtelefoner, hvori han om lidt vil få en simultanoversættelse af hvert ord, der bliver sagt bag det tykke panserglass i Retssal 1.

Hans blik glider end ikke ud tilhørerpladserne, stolerækkerne få meter væk på den anden side af glasvæggen. I stedet kigger den lille, grovskårne mand i sine papirer, gnider langsomt sine håndflader frem og tilbage over stolens armlæn – og venter.

Indgangen til fængslet i badebyen Scheveningen i Holland.

Den ledende dommer Hunt, flankeret af dommer Mumba og dommer Liu, følger som sin første gerning en henstilling fra anklageren og beordrer mikrofoner og kameraer i retssalen slukket af særlige hensyn over for dagens første vidne.

Kort efter er der sort skærm på de to store tv-apparater ude på tilhørerpladserne, og sceneriet bag den lydtætte glasvæg pludselig tager form af en pantomime.

Da anklageren fører vidne nummer to, genoptages transmissionen med lyd og close-up billeder af anklager, forsvarer og dommer. Vidnet, der står bag et bredt gardin og ikke kan ses fra tilhørerpladserne, får dog ansigtet visket ud på tv-skærmen og stemmen forvrænget.

Tribunalets enorme bygning i Haag.

Milorad Krnojelac kommer ikke i nærbillede, for han siger intet undervejs. Han har for længe siden erklæret sig uskyldig. Men han sidder roligt i stolen nu, mens tiden skrues tilbage.

Den ældre bosniske serber er blevet indhentet af sin fortid. En fortid, der ligger ni år tilbage. Fra april 1992 til august 1993 var han i sin egenskab af kaptajn i den jugoslaviske forbundshær leder af Kazneno-Popravni Dom, et fængsel i Foca i det østlige Bosnien-Hercegovina, hvor først og fremmest civile muslimer blev anbragt, da serberne besatte området.

På denne sin tredje dag lytter han koncentreret til stemmer fra fortiden. Anklagerens vidner, som med egne øjne har set og med egne ører har hørt, hvad der skete i fængslet. Vidner, som skal underbygge anklagen: At Milorad Krnojelac er ansvarlig for blandt andet forfølgelse, tortur og drab.

Om måske to år vil retssagen være færdig. Så har han ventet i over fire år siden arrestationen i juni 1998. Kendes han skyldig, venter måske omkring 20 år i fængsel, og han vil blive indskrevet som skyldner i det forbrydelsens bogholderi, som tribunalen i Haag administrerer på vegne af det internationale samfund.

Milorad Krnojelac er bare en af 35, som er anklaget for krigsforbrydelser begået under krigen på Balkan frem til Dayton-fredsftalen i november 1995. Alle sidder de i det store fængselskompleks i Haag-forstaden Scheveningen, der også er Hollands mest prominente badeby.

- Vi kalder det ikke fængsel, men forvaring. Vi har en fløj helt for os selv, med eget mandskab og med egne regler. De anklagede har ganske frie og gode forhold, for eksempel med parabol-fjernsyn, så de kan følge med i, hvad der sker i deres hjemland. De er jo alle uskyldige, indtil det modsatte er bevist, fastslår tribunalens talsmand, australieren Jim Landale.

Bogholderiet i Haag ser således ud: 35 i forvaring, fire midlertidig løsladt, fem sager tilendebragt med domme, fire appelsager under behandling og fem løbende retssager.

Tribunalets største fangst hidtil er Biljana Plavsic. Eller snarere gevinst. For den tidligere præsident for Republika Srpska, den serbisk styrede del af Bosnien-Hercegovina, meldte sig frivilligt til tribunalen den 10. januar, fordi hun var blevet bekendt med, at hun stod på den hemmelige liste over anklagede.

Plavsics sag forsøges nu sammenkædet med nummer to på listen over kendte navne: Momcilo Krajisnik, blandt andet tidligere leder af den bosnisk-serbiske forsamling og i en periode en af tre præsidenter i den overordnede ledelse af Bosnien-Hercegovina. Han blev arresteret natten til den 3. april i fjor og ført væk på bare fødder og iført pyjamas, af franske SFOR-soldater. Begge var de medlemmer af Karadzics præsidentråd, og som følge deraf er anklagerne ganske ens.

Der er 27 anklagede på fri fod, som offentligheden kender til. Dertil kommer et ukendt antal eftersøgte på såkaldte "forseglede anklager". Og mens arbejdet skrider møjsommeligt frem for

tribunalet og dets omkring 1000 medarbejdere, så er verdens opmærksomhed konstant rettet mod de tre navne, som det ikke er lykkedes at bringe til Haag: Jugoslaviens ekspræsident Slobodan Milosevic, de bosniske serberes tidligere leder Radovan Karadzic og hans hærchef Ratko Mladic.

Tribunalets schweiziske chefanklager Carla del Ponte har netop haft et stormfuldt møde med Jugoslaviens ny præsident Vojislav Kostunica i Beograd. Facit blev: Et klokkeklart nej til udlevering af Milosevic. Ifølge Kostunica strider det mod forfatningen, og en udlevering vil sende voldsomme rystelser gennem et demokrati, der endnu ikke har konsolideret sig. Dette blev da også understreget, da chefanklageren blev mødt af demonstranter, der dængede hendes bil til med æg under tilråbet: "Du får aldrig Slobo!"

Alligevel er der forsigtig optimisme i Haag, for tribunalet har fået lov at genetablere sit kontor i Beograd:

- Kostunica har allerede for længe siden sagt, at han har mange andre og vigtigere ting end Milosevic at beskæftige sig med. Men et kontor i Beograd styrker naturligvis anklagerens arbejde på mange områder. Der er også andre sager at arbejde med, blandt andre Mladic skulle efter sigende opholde sig i Beograd, siger talsmand Jim Landale.

Tribunalet blev etableret i Haag i 1993, mens først fra 1997 kom der for alvor gang i anholdelserne, da daværende chefanklager Louise Arbour indførte hemmelige arrestordrer.

- I sommeren 1997 anholdt SFOR-styrker de første på forseglede anklager. Det betyder ganske enkelt, at disse personer ikke forventer en anholdelse. De er ikke bevæbnet til tænderne, og derfor er det lettere at anholde dem. I princippet er det lige som en lignende politistyrke et hvilket som helst sted i verden: Her offentliggør politiet jo heller ikke, hvem man har tænkt sig at arrestere, siger Jim Landale.

Men selv om tribunalets succes har fået kritikerne til at forstumme, og selv om en eventuel udlevering af Milosevic på et senere tidspunkt vil være en kæmpe sejr, så hviler først og fremmest Radovan Karadzics skygge over den enorme administrationsbygning i Haag.

Karadzic er verdens mest eftersøgte forbryder, på linje med terroristen Osama Bin Laden - påhæftet en dusør på adskillige millioner dollar. Alligevel har manden formået at undslippe.

- Karadzic har været på fri fod alt for længe. Han blev anklaget af tribunalet i 1995. Verden har vidst det i over fem år, og for at være helt ærlig: Vi finder det voldsomt irriterende, at han stadig er fri, siger Jim Landale, som ikke direkte anerkender, at kun en anholdelse af Karadzic vil være selve symbolet på tribunalets endelige succes.

- Man skal være forsigtig med at sætte en frem for en anden, men klart nok... Karadzic var på det tidspunkt præsident for den bosnisk-serbiske republik, han er anklaget for folkedrab, som er den alvorligste anklage, tribunalet kan rette mod nogen. Han er anklaget for massakren på over 7000 drenge og mænd i Srebrenica og etnisk udrensning over hele Bosnien, mord, voldtægt, forfølgelse... Derfor vil vi gerne se ham her i Haag.

Men selv om Radovan Karadzic tidligere eller måske stadig færdes i et område, hvor der er udstationeret 35.000 SFOR-soldater, så har den tidligere psykiater aldrig været tæt på at blive anholdt.

- Jeg kan kun sige, at vi undrer os lige så meget som resten af verden. I en ideal verden ville myndighederne i det land, han lever i, leve op til deres forpligtelse og arrestere ham. Men det har de ikke gjort. Vi må stole på andre for at få ham bragt for domstolen. Det er Republika Srpska, der har fejlet, og derfor er NATO-styrker gået i aktion med anholdelser flere gange. Vi ville gerne se det samme ske med Radovan Karadzic, siger Jim Landale.

Karadzic er for længst blevet en mytisk skyggeskikkelse. Så er han der, så er han her – og alligevel væk. De nyeste efterretninger i international presse daterer sig til sommeren i fjor. Da skulle Radovan Karadzic angiveligt, ifølge Sarajevo-dagbladet Dnevni Avaz, skjule sig ved Vuveco bjerget 70 kilometer sydøst for Sarajevo i det bjergrige grænseområde ind mod Montenegro, hvor Karadzic stammer fra.

Bladet skrev, at ”Karadzic rejser rundt i en luksusvogn fulgt af en lastbil med omkring 15 vagter.” Men der har været andre historier som denne i omløb. Verdens mest eftersøgte forbryder er en sællert.

Med udgangspunkt i amerikanske militære kilder i Sarajevo skrev den britiske avis The Times i efteråret, at USA's præsident Bill Clinton satsede alt på at fange Karadzic, inden Clintons embedsperiode udløb. Men Karadzic overlevede også Clinton.

Det stærkt nationalistiske parti, Det Serbiske Demokratiske Parti, som Karadzic selv stiftede, vandt ved valget i Republika Srpska i november. Mirko Sarovic hedder den nye præsident, ikke netop reformernes mand, og nationalisternes valgsejr styrker ikke håbet om en snarlig anholdelse af Karadzic.

- Uanset hvem der er valgt, vil de blive påmindet om deres forpligtigelse, men hidtil har der intet fremskridt været i Republika Srpska. Det handler jo om at anerkende os som udbygger og bevarer af freden. Det handler om at fjerne den offentlige følelse af skyld, så folk ikke anklager alle – men kun individer, siger Jim Landale.

- Tribunalet blev aldrig oprettet for at gøre op med hver eneste forbrydelse. Det er umuligt. Det er der ikke ressourcer til. Derfor har anklageren lagt den linje, at man går så højt op i kommandokæden, som beviserne kan bære – går efter arkitekterne bag udrensningen. Derpå må vi håbe, at demokratiet etableres, for eksempel i Bosnien, så landene senere selv kan fortsætte retsopgøret mod mindre forbrydere. Mens tribunalet går efter de store, må de selv gå efter de små fisk, som absolut ikke er mindre vigtige, altså dem der direkte har blod på hænderne. Dem, der trykkede på aftrækkeren, siger Jim Landale.

Imens må verden vente på svar om, hvorvidt den 55-årige Radovan Karadzic også vil overleve George W. Bush, og ham der følger efter, og ham der følger efter ham, der følger efter.